

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Střední průmyslová škola strojnická Olomouc
tř.17. listopadu 49**

**Výukový materiál zpracovaný v rámci projektu
„Výuka moderně“**

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.5.00/34.0205

Šablona: III/2 Český jazyk, umění a kultura

Sada: 3

Číslo materiálu v sadě: 19

Název: **Interpunkce v literárních a odborných textech**

Jméno autora: Mgr. Marta Skopalíková

Předmět: Český jazyk, umění a kultura

Jazyk: čeština

Klíčová slova:

interpunkce v uměleckých textech

interpunkce v odborných textech

Ch. Morgenstern

slovník cizích slov

Cílová skupina: žák 16 – 19 let

Stupeň a typ vzdělání: 3. ročník, střední odborné

Typ interakce: aktivita

Druh výukového zdroje: Pracovní list

Očekávaný výstup: Žák dokáže aplikovat pravidla interpunkce v souvislých odborných a uměleckých textech. Při práci s literárním textem si žák zopakuje literárně vědné poznatky. Pracovní list (úloha č. 1) motivuje žáka k vyjádření vlastních asociací, rozvíjí žákovu čtenářskou gramotnost. Žák umí efektivně pracovat s odbornou příručkou (úloha č. 1).

Metodický list/anotace

Digitální učební materiál kromě problematiky interpunkce vede žáka k samostatné práci s literárními a odbornými texty. Předpokladem pro práci je základní znalost literatury daného období. 1. Cvičení je zaměřeno na rozvoj čtenářské gramotnosti, je založeno na individuální percepci literárního díla. Žák prokáže také schopnost samostatné práce s odbornou publikací. Kontrolu 1. cvičení je vhodné provádět společně ve třídě. 2. úloha propojuje učivo interpunkce s učivem literatury. Úlohy 3 – 5 jsou zaměřeny na procvičení pravidel interpunkce v souvislém textu formou doplnění a korektury interpunkčních znamének s následnou kontrolou.

Vytvořeno: 11. 12. 2012

Pracovní list

1. Přečtěte si následující báseň Ch. Morgensterna. Vyhledejte si základní informace o autorovi v dostupných zdrojích. Srovnajte autorovo pojetí interpunkce s definicí slova interpunkce ve slovníku cizích slov. Jaké umělecké prostředky Ch. Morgenstern v básni využil? Na základě vnímání obsahu básně se pokuste se jednotlivým interpunkčním znaménkům přiřadit lidské vlastnosti.

V říši interpunkce

V čarovné říši Interpunkce
zlatý mír pochovávají:
Čárka a tečka ze své funkce
středníkům trubcům spílají.
Hned vytváří se v mžiku
Svaz k potírání středníků.
Kdo uhýbá však z politiky,
jsou (jako vždycky) otazníky.
Kol středníků, jež hořce lkají,
hned závorky se zavírají
a nadto, takto lapeny,
jsou v uvozovkách drženy.
A šupky hupky – minus zde je
a ze života odečte je!
V úžasu zří na nebožtíky
zpět vrátivší se otazníky.

Však běda! Nová bitva tu je,
pomlčka čárka atakuje -
protne jí krk jak zabiják -
takže ta hned – a právě tak
(jak jeho k smrti ubili)
Co středník padne po chvíli! ...
Tiše teď nesou ke hřbitovu
druh ten i onen k jejich rovu.
Co zbylo z pomlk, s hroznou tíží
mlčky se v černém zadu plíží.
Vykríčník řeč má nad hrobem;
dvojtečka dělá mládenečka.
Pak, v obyčejném tvaru svém
těžce jdou nazpět čárka, tečka ...¹

¹ MORGENSTERN, Christian. *Písň šibeničnických bratří*. Přel. J. Hiršal. 1. vyd. Praha: Mladá fronta. 2000. s.43. ISBN 80-204-0873-8.

2. Porovnejte jednotlivé úryvky z tvorby autorů umělecké avantgardy 1. poloviny 20. století. Všimněte si, jak autoři respektovali pravidla interpunkce. Je nerespektování interpunkčních pravidel v literárních textech považováno za stylistický nebo jazykový nedostatek?

V jakém směru leželi posluchačka a vypravěč?

Posluchačka JV k V; vypravěč SZ k Z: na 53. rovnoběžce severní šířky a na 6. Poledníku západní délky; v úhlu 45° k zemskému rovníku.

V jakém stavu klidu nebo pohybu?

V klidu každý sám k sobě i k sobě navzájem. V pohybu, neboť každý a oba dva byli unášeni na západ; jeden dopředu, druhý dozadu, vlastním nepřetržitým pohybem země po proměnných drahách neproměnného prostoru.

Ano vždyť se to dosud nestalo aby si do postele poručil k snídani pár vajíček co jsme bydleli U městského erbu to se někdy tvářil že má bolení v krku a hrál si na pána že tím zaimponuje té rašpli Riordanové myslel si bůhví jak je u ní zapsán a ...

(James Joyce:

Odysseus)²

Tím starým světem přec jsi znaven nakonec

Pastýřko Eiffelko jak bečí stádo mostů dnes

Řecký i římský starověk se ti už přežily

Zde antické se zdají být už i ty automobily
Jen náboženství zůstalo docela nové jenom ono
Zůstalo prosté jak hangáry v přístavu avionů

(Guillaume Apollinaire: *Pásmo*)³

Na každém stole dva. Muži a ženy
Přes sebe. Nazí, přesto beze běd.
Lebka a hrudní koš jsou otevřeny.
Těla teď rodí. Rodí naposled.

(Gottfried Benn: *Rekviem*)⁴

² PROKOP, Vladimír. *Čítanka k Přehledu světové literatury 20. století*. 1. vyd. Sokolov: O. K.- Soft, 2004, s. 6.

³ PROKOP, Vladimír. *Čítanka k Přehledu světové literatury 20. století*. 1. vyd. Sokolov: O. K.- Soft, 2004, s. 3.

3. V následujících literárních textech doplňte interpunkci.

James Joyce – *Odysseus* (1922)

O čem uvažovali oba muži po cestě

O hudbě literatuře Irsku Dublinu Paříži přátelství ženě prostituci výživě vlivu plynového nebo obloukového světla nebo žárovek na vzrůst kolem rostoucích parahelioptrických stromů nahodile postavených obecních košů na smetí římsko-katolickou církev kněžský celibát irský národ jezuitskou výchovu různá povolání studium lékařství, uplynulý den neblahém vlivu dne který předchází sabbath Štěpánově zhroucení

Jaký skutek vykonal Bloom když došli k svému cíli

Na domovních schodech číslo 4 nestejných shodných a různých domů v Eccles Street číslo 7 vsunul mechanicky ruku do zadní kapsy v kalhotách aby vytáhl klíč od domovních dveří.

Byl tam

Byl ve stejné kapse v kalhotách které měl na sobě předvčerejšího dne

Proč byl dvojnásob rozhořčen

Protože jej zapomněl a protože si vzpomněl že si dvakrát připomenul že jej nesmí zapomenout

Jaké zbývaly možnosti této dvojici z nichž jeden schválně a druhý ze zapomnětlivosti byl bez klíče

Vejít či nevejít Klepat či neklepat

Jak se Bloom rozhodl

(upraveno)

Franz Kafka – *Proměna* (1912)

Milí rodiče řekla sestra a úvodem bouchla rukou do stolu takhle to dál nepůjde. Jestli to snad nechápete já to chápu. Nevyslovím před tím obludným zvířetem bratrovo jméno a řeknu tedy jenom: musíme se pokusit jak bychom se toho zbavili. Zkusili jsme co bylo v lidských silách abychom se o to starali a snášeli to nikdo nám snad nemůže nic vytknout.

Má nastokrát pravdu zamumlal otec. Matka která stále ještě nemohla popadnout dech přidržela si ruku k ústům a s jakýmsi nepřičetným výrazem v očích se tlumeně rozkašlala.

Sestra honem běžela k matce a přiložila jí ruku na čelo. Otec patrně po sestřiných slovech začal uvažovat určitěji posadil se zpříma pohrával si se služební čepicí mezi talíři které zůstaly na stole ještě od večere nájemníků a občas se ohlédl po tichém Řehořovi.

Musíme se toho hledět zbavit řekla teď sestra výslovně otci neboť matka pro kašel nic neslyšela ještě vás to oba zahubí už to vidím. Když někdo musí tak těžce

⁴ PROKOP, Vladimír. *Čítanka k Přehledu světové literatury 20. století*. 1. vyd. Sokolov: O. K.- Soft, 2004, s. 4.

pracovat jako my všichni nemůže přece doma snášet ještě to věčné trápení. Já už to také nevydržím. A rozplakala se tak usedavě že jí slzy stékaly na matčin obličej odkud je stírala mechanickými pohyby rukou

(upraveno)

4. V následujícím odborném textu doplňte interpunkci.

Plazmové technologie

Obrábění plazmou je založeno na ohřevu nebo tavení materiálu za extrémně vysokých teplot nad 10 000 °C které vznikají rozkladem molekul plynu při jejich průchodu elektrickým proudem. Oblouk hoří mezi netavící se katodou vyrobená z wolframu a anodou která může být tvořena opracovávaným materiálem nebo tělesem hořáku. Z hořáku vychází vysokou rychlostí úzký paprsek plazmy o průměru řádově 1 mm. Při řezání je roztavený materiál vyfukován z místa řezu asistentním plynem.

V plazmovém hořáku který je základní součástí dochází k přeměně elektrické energie na tepelnou energii usměrněného proudu plazmy. Důležitým parametrem plazmového hořáku je stabilizace elektrického oblouku podle druhu použitého stabilizačního média se plazmové hořáky dělí na

- plazmové hořáky s plynovou stabilizací
- plazmové hořáky s vodní stabilizací řezací tryska má přídatné kanálky kterými se vstříkuje voda do plazmového hořáku.

(z učebnice Strojírenská technologie 3, upraveno a zkráceno)

5. Proveďte korekturu interpunkce v následujícím odborném textu.

2,3, Synchronní elektrické stroje

Synchronní elektrické stroje patří mezi tzv elektrické stroje točivé. Můžeme je rozdělit na synchronní generátory tzv. alternátory synchronní motory a synchronní kompenzátory. Elektrická energie. dodávaná do distribučních sítí. se získává výhradně ze synchronních generátorů, Synchronní kompenzátory se používají k zlepšení účinností v síti.

2,3,1, Princip a konstrukce synchronních strojů

Princip synchronního generátoru alternátoru je na obr 82. Alternátor se skládá ze statoru s pevnými kovovými cívkami v jeho dutině rotuje konstantními otáčkami rotor. Rotové cívky jsou napájeny ze stejnosměrného zdroje budiče. Napájení rotorových cívek nazýváme buzením alternátoru. ... Podle indukčního zákona (čl 1.7) se ve statorových vinutích indukuje napětí. ...

Problém 2 Odvoďte vztah mezi otáčkami alternátoru, počtem jeho pólů a kmitočtem indukovaného napětí;

(z učebnice Elektrotechnika pro 2. ročník SPŠ neelektrotechnických, upraveno a zkráceno)

Řešení

1. Samostatná práce

Doporučená studijní literatura: učebnice literatury pro SŠ

Interpunkce ž. 1. jaz. psaní členících (rozdělovacích, interpunkčních znamének k písemnému označení členění vět a souvětí, popř. přestávek, intonace 2. členící (rozdělovací) znaménko⁵

2. Otevřená úloha

Nerespektování interpunkčních pravidel není v uměleckém (literárním) textu považováno za gramatický nebo stylistický nedostatek, u autorů moderního (experimentálního) proudu a u básníků patřících do avantgardních směrů 1. pol. 20.st. je nerespektování pravidel interpunkce jeden z formálních znaků jejich tvorby (experimenty s jazykem).

⁵ KLIMEŠ, Lumír a Karel ŠUSTR. *Slovník cizích slov*. 5. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1994, s. 319. ISBN 80-04-26059-4.

3. V následujících literárních textech doplňte interpunkci.

James Joyce – *Odysseus* (1922)

O čem uvažovali oba muži po cestě?

O hudbě, literatuře, Irsku, Dublinu, Paříži, přátelství, ženě, prostituci, výživě, vlivu plynového nebo obloukového světla nebo žárovek na vzrůst kolem rostoucích parahelioptrických stromů, nahodile postavených obecních košů na smetí, římsko-katolickou církev, kněžský celibát, irský národ, jezuitskou výchovu, různá povolání, studium lékařství, uplynulý den, neblahém vlivu dne, který předchází sabbath, Štěpánově zhroucení.

Jaký skutek vykonal Bloom, když došli k svému cíli?

Na domovních schodech číslo 4 nestejných, shodných a různých domů v Eccles Street číslo 7 vsunul mechanicky ruku do zadní kapsy v kalhotách, aby vytáhl klíč od domovních dveří.

Byl tam?

Byl ve stejné kapse v kalhotách, které měl na sobě předvčerejšího dne.

Proč byl dvojnásob rozhořčen?

Protože jej zapomněl a protože si vzpomněl, že si dvakrát připomenul, že jej nesmí zapomenout.

Jaké zbývaly možnosti této dvojici, z nichž jeden schválně a druhý ze zapomnětlivosti byl bez klíče?

Vejít či nevejít. Klepat či neklepat.

Jak se Bloom rozhodl?⁶

Franz Kafka – *Proměna* (1912)

„Milí rodiče,“ řekla sestra a úvodem bouchla rukou do stolu, „takhle to dál nepůjde. Jestli to snad nechápete, já to chápu. Nevyslovím před tím obludným zvířetem bratrovo jméno a řeknu tedy jenom: musíme se pokusit, jak bychom se toho zbavili. Zkusili jsme, co bylo v lidských silách, abychom se o to starali a snášeli to, nikdo nám snad nemůže nic vytknout.“

„Má nastokrát pravdu,“ zamumlal otec. Matka, která stále ještě nemohla popadnout dech, přidržela si ruku k ústům a s jakýmsi nepřičetným výrazem v očích se tlumeně rozkašlala.

Sestra honem běžela k matce a přiložila jí ruku na čelo. Otec patrně po sestřiných slovech začal uvažovat určitěji, posadil se zpříma, pohrával si se služební čepicí mezi talíři, které zůstaly na stole ještě od večere nájemníků, a občas se ohlédl po tichém Řehořovi.

„Musíme se toho hledět zbavit,“ řekla teď sestra výslovně otci, neboť matka pro kašel nic neslyšela, „ještě vás to oba zahubí, už to vidím. Když někdo musí tak těžce pracovat, jako my všichni, nemůže přece doma snášet ještě to věčné trápení. Já už to také nevydržím.“ A rozplakala se tak usedavě, že jí slzy stékaly na matčin obličej, odkud je stírala mechanickými pohyby rukou.⁷

⁶ SOCHROVÁ, Marie. *Čítanka III. k literatuře v kostce*. 2. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 2004. ISBN 80-7200-976-1.

⁷ KAFKA, Franz. *Proměna*. Přel. Z. Sekal. 1. vyd. Praha: Primus. 1990.s.70–71. ISBN 80-900078-2-1.

4. V následujícím odborném textu doplňte interpunkci.

Plazmové technologie

Obrábění plazmou je založeno na ohřevu nebo tavení materiálu za extrémně vysokých teplot (nad 10 000 °C), které vznikají rozkladem molekul plynu při jejich průchodu elektrickým proudem. Oblouk hoří mezi netavící se katodou (vyrobena z wolframu) a anodou, která může být tvořena opracovávaným materiálem nebo tělesem hořáku. Z hořáku vychází vysokou rychlostí úzký paprsek plazmy o průměru řádově 1 mm. Při řezání je roztavený materiál vyfukován z místa řezu asistentním plynem.

V plazmovém hořáku, který je základní součástí, dochází k přeměně elektrické energie na tepelnou energii usměrněného proudu plazmy. Důležitým parametrem plazmového hořáku je stabilizace elektrického oblouku – podle druhu použitého stabilizačního média se plazmové hořáky dělí na

- plazmové hořáky s plynovou stabilizací
- plazmové hořáky s vodní stabilizací – řezací tryska má přídavné kanálky, kterými se vstříkuje voda do plazmového hořáku.⁸

(z učebnice Strojírenská technologie 3, upraveno a zkráceno)

5. Proveďte korekturu následujícího odborného textu.

2.3. Synchronní elektrické stroje

Synchronní elektrické stroje patří mezi tzv. elektrické stroje točivé. Můžeme je rozdělit na synchronní generátory, tzv. alternátory, synchronní motory a synchronní kompenzátory. Elektrická energie dodávaná do distribučních sítí se získává výhradně ze synchronních generátorů. Synchronní kompenzátory se používají k zlepšení účinností v síti.

2.3.1. Princip a konstrukce synchronních strojů

Princip synchronního generátoru (alternátoru) je na obr. 82. Alternátor se skládá ze statoru s pevnými kovovými cívkami, v jeho dutině rotuje konstantními otáčkami rotor. Rotové cívky jsou napájeny ze stejnosměrného zdroje (budiče). Napájení rotorových cívek nazýváme buzením alternátoru. ... Podle indukčního zákona (čl.1.7) se ve statorových vinutích indukuje napětí. ...

Problém 2: Odvoďte vztah mezi otáčkami alternátoru, počtem jeho pólů a kmitočtem indukovaného napětí.⁹

(z učebnice Elektrotechnika pro 2. ročník SPŠ neelektrotechnických, upraveno a zkráceno)

⁸ ŘASA, Jaroslav; POKORNÝ, Přemysl; GABRIEL, Vladimír. *Strojírenská technologie 3 - 2. díl*. 2. vyd. Praha: Scientia, spol.s r. o., pedagogické nakladatelství. 2005. s.138.ISBN 80-7183-336-3.

⁹ KROHA, Petr, Jiří TOLAR a Karel ŠUSTR. *Elektrotechnika: pro 2. ročník SPŠ neelektrotechnických*. 1. vyd. Praha: SNTL, 1985, s. 84. ISBN 04-506-85

Doporučená studijní literatura:

B. Havránek, A. Jedlička: Stručná mluvnice česká

Pravidla českého pravopisu

učebnice literatury pro SŠ

slovník cizích slov

Použité zdroje:

KLIMEŠ, Lumír a Karel ŠUSTR. *Slovník cizích slov*. 5. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1994. ISBN 80-04-26059-4.

MORGENSTERN, Christian. *Písně šibeničních bratří*. Přel. J. Hiršal. 1. vyd. Praha: Mladá fronta. 2000. ISBN 80-204-0873-8.

KAFKA, Franz. *Proměna*. Přel. Z. Sekal. 1. vyd. Praha: Primus. 1990. ISBN 80-900078-2-1.

SOCHROVÁ, Marie. *Čítanka III. k literatuře v kostce*. 2. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 2004. ISBN 80-7200-976-1.

PROKOP, Vladimír. *Čítanka k Přehledu světové literatury 20. století*. 1. vyd. Sokolov: O. K.-Soft, 2004.

ŘASA, Jaroslav; POKORNÝ, Přemysl; GABRIEL, Vladimír. *Strojírenská technologie 3 - 2. díl*. 2. vyd. Praha: Scientia, spol.s r. o., pedagogické nakladatelství. 2005. ISBN 80-7183-336-3.

KROHA, Petr, Jiří TOLAR a Karel ŠUSTR. *Elektrotechnika: pro 2. ročník SPŠ neelektrotechnických*. 1. vyd. Praha: SNTL, 1985, s. 84. ISBN 04-506-85.